

İSTİKLAL MARŞI'NIN KABULÜ VE MEHMET AKİF ERSOY TEMALİ POSTA PULLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Serkan AYCİL*

Öz: Bu çalışmanın amacı; millî marş olarak bestelenen İstiklal Marşı'nı ve Mehmet Akif Ersoy'u posta pulları ve ilk gün zarfları üzerinden farklı bir şekilde kurgulamaya çalışmaktır. Nitel araştırma yaklaşımının esas alındığı bu çalışma, doküman analizi üzerinden ilerletilmiştir. Çalışmada, doküman analizi ve görsel araştırma olmak üzere iki farklı yöntem kullanılmıştır. Doküman analizi; rapor, gazete, kitap, dergi, ansiklopedi, diğer basılı eserler ve dijital yayınlar üzerinden alınan veriler aracılığıyla gerçekleştirilirken görsel araştırmada ise Mehmet Akif Ersoy'u ve İstiklal Marşı'nı konu alan posta pulları ve ilk gün zarfları tedarik edilerek bu görseller üzerinden farklı bir içerik oluşturulmaya çalışılmıştır. 3 farklı araştırma alanı üzerinden sürdürülen bu çalışmanın temel verilerini 1956-2021 tarihleri arasında tedavüle çıkarılan 8 adet posta pulu, 2 adet ilk gün zarfı ve 2 puldan oluşan anma bloğu oluşturmaktadır. İlk gün zarflarının her 2'si ve posta pullarının 7'si Türkiye'de, kalan pulların 1'i Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, son olarak 2 seriden oluşan anma bloğu ise Türkiye Pakistan Ortaklığıyla tedavüle çıkarılmıştır. Görsel öğeler üzerinden kurgulanan bu çalışma; fikrî, edebî ve sanatsal boyutuyla literatüre katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: İstiklal Marşı, Mehmet Akif Ersoy, millî şair, posta pulu.

ACCEPTANCE OF THE İSTİKLAL ANTHEM AND AN ASSESSMENT ON MEHMET AKİF ERSOY THEMED POSTAGE STAMPS

Abstract: The aim of this study; The aim is to try to construct the concept of National Anthem and Mehmet Akif Ersoy in a different way on postage stamps and first day envelopes. This study, which is based on the qualitative research approach, has been advanced through document analysis. Two different methods, document analysis and visual research, were used in the study. Document analysis; While the data is obtained from reports, newspapers, books, magazines, encyclopedias, other printed works and digital publications, in visual research, postage stamps and first day envelopes about Mehmet Akif Ersoy and the Turkish National Anthem are provided and a different content is created through these images. tried to be created. The basic data of this research, which is carried out on 3 different research areas, consists of 8 postage stamps, 2 first day envelopes and 2 stamps commemoration block, which were circulated between 1956-2021. All 2 of the first day envelopes and 7 of the postage stamps were circulated in Turkey, 1 of the stamps remained in the Turkish Republic of Northern Cyprus, and the last commemoration block consisting of 2 series was circulated by the Turkey-Pakistan Partnership. This work, which is built on visual elements; It aims to contribute to the literature with its intellectual, literary and artistic dimensions.

Key Words: National Anthem, Mehmet Akif Ersoy, national poet, postage stamp.

ORCID ID : 0000-0002-3540-5548

DOI : 10.31126/akrajournal.1112838

Geliş tarihi : 05 Mayıs 2022 / Kabul tarihi: 12 Haziran 2022

* İstanbul PTT Bölge Başmüdürlüğü Muhasebe ve Finans Müdürlüğü.

Giriş

Türk tarihi açısından önemli bir değer olan Mehmet Akif'in, mevcut konumuna gelmesinde yapmış olduğu hizmetlerin yanı sıra, yazmış olduğu İstiklal Marşı'nın da etkisi olduğu söylenebilir. Millî marş yazma ve besteleme konusu, muhakkak ki bağımsızlığını ilan eden bütün ulusların öncelikleri arasında yer almıştır. Bu konuda hızlı davranan Avrupa ülkeleri, 18. yüzyıldan itibaren millî marş yazma konusundaki tereddütlerini gidermişlerdir.

Bu bağlamda yazılan ilk millî marş, 1744'de İngiltere'de kabul edilmiştir. Sırasıyla 1778'de Danimarka, 1795'te Fransa, 1813'te Arjantin, 1898'e varan süreçte ise kalan 11 ülke, millî marşlarının kabulünü gerçekleştirerek bu konudaki beklentilerini karşılamışlardır (Sağır, 2010: 216; Tepebaşılı, 2005: 388). Osmanlı'da ise süreç daha ağır ilerlemiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda resmî olarak kabul gören marşlar, padişahlar için bestelenen ve genellikle sözsüz (melodik) olan, salon marşlarından oluşmaktaydı. Bu bağlamda bestelenen ilk ulusal marş Giuseppe Donizetti tarafından Sultan II. Mahmud'a atfedilen ve on bir yıl boyunca çalınan Mahmudiye Marşı'dır (Baydar, 2011: 95). Marş konusundaki kararsızlık, ileriki dönemlerde birtakım sıkıntılara da neden olmuştur. Örneğin 1895'te Almanya'daki bir kanalın açılışı sırasında, orkestra şefi Poot'a, ritimden geçen her bir gemi için ait olduğu ülkenin millî marşını çaldırması talimatı verilir. Sıra direğinde ay yıldızlı bayrak bulunan gemiye geldiğinde, şef birden şaşırır ve tepkisiz kalır. Çalacak marş bulamadığı için de orkestrasına *Ay Dede Ay Dede* biçiminde devam eden, çocuk şarkısını çalmaları emrini verir. Başka bir hadise ise şöyle gerçekleşir: O sırada Brest-Litovsk'ta bulunan Abdülkadir Karamürsel, Rusya'daki esaretten kurtulan ve memlekete gitmek üzere harekete geçen 37 Türk subayın, buldukları yerden geçeceği haberini alır. O gece kafile gelir ve büyük bir ziyafet tertip edilir. Bu sırada Almanlar, hep bir ağızdan millî marşlarını okurlar. Sıra Türklere geldiğinde, okuyacak ortak bir marş bulamazlar ve hep bir ağızdan *Allahu Ekber* diye tekbir getirmeye başlarlar (Sağır, 2010: 216-217).

Ulusal marş kavramının Latince karşılığı *hymne* mefhumuna dayanır. Genellikle müzik eşliğinde icra edilen ve törenlerde söylenen *hymne*; kahramanları öven, kutsayan ve yücelten şarkıları ifade etmektedir. Tarihsel süreç içerisindeki seyri, edebî bir tür olarak devam eden *hymne* formu, özellikle 18. yy'dan sonra, kullanılan metin türü olarak da varlığını sürdürmüştür. Marşların kökeninin Germen asıllı halkların daha yoğun yaşadığı bölge olan Avrupa'nın kuzeyi olduğuna işaret eden Emile Bohn, ulusal marş kavramını içerik yönünden iki kategoride ele almaktadır. Bunlar; Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki dönemde bestelenmiş olan ve savaş zamanında yararlılık gösteren şahısların kahramanlıklarını ön plana çıkaran *Kral Marşları*; ikincisi ise Bi-

rinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde bestelenmiş olan ve bir milletin çalkantılı dönemlerde yaşadıkları acı, sevinç, paylaşım ve kazanımlarını konu alan *halk* veya *yurt* marşlarıdır (Yener ve Duran, 2010: 90-91). Dolayısıyla millî marş kavramının Türkçedeki karşılığına bakıldığında İstiklal Marşı'nın marş çeşitliliği içerisindeki yalnız bir türü karşıladığı görülür. Çünkü müzikal yönüyle marş olan İstiklal Marşı, marş çeşitliliği içerisindeki bir türün özelliğini sergilemektedir (Tepebaşılı, 2005: 384-388).

İstiklal Marşı'nın yazılı bir eser olarak ortaya çıkmasında gösterilen kararlılığı, Mehmet Akif Ersoy vurgusu üzerinden nesilden nesile hatırlatmak amacıyla ulusal ve uluslararası alanda çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen önemli atılımlardan biri; *2021'in Mehmet Akif ve İstiklal Marşı Yılı* olarak kutlanmasına ilişkin genelgenin yayınlanmasıdır (2021 Mehmet Akif ve İstiklal Marşı Yılı, Resmî Gazete 31415, 6 Mart 2021). Örneğin, *İstiklal Marşı'nın Kabulünün 98. Yılı*'na ve aynı zamanda *Dünya Şiir Günü*'ne denk gelen 22 Mart 2019'da Türkiye Madrid Büyükelçiliği ile Madrid Yunus Emre Enstitüsü'nün ortak girişimleri neticesinde, Mehmet Akif Ersoy'un portre fotoğrafının yer aldığı özel bir hatıra pulu tedavüle çıkarılmıştır (Yee, 2019).

2021'de Kıbrıs Posta İdaresi, *Yıl Dönümleri ve Olaylar* konulu bir pul serisi ve ilk gün zarfı yayınlamıştır. Söz konusu seride; *İstiklal Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı ve Kapalı Maraş'ın, Halkın Ziyaretine Açılmasınının 1. Yıl-dönümü* hadisesi tema olarak kullanılmıştır (Kıbrısgeçtv, 2021).

2021'de Hacettepe Üniversitesi'nin *İstiklal Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı* onuruna düzenlediği *İstiklal 100 Pul ve Mühür Tasarım Yarışması Sergisi* PTT Pul Müzesi'nde ziyarete açılmıştır. Serginin 5 Ocak 2022'ye kadar ziyarete açık olacağı bilgisi ayrıca duyurulmuştur (Usak.edu.tr, 2021).

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin iki farklı çalışma hâlinde hazırladığı örnek tasarımlar 2021'de *İstiklal Marşının 100. Yılı* anısına düzenlenen bir etkinlikte özel pul tasarımları olarak tedavüle çıkarılmıştır. Mehmet Akif Ersoy'un portresine yer verilen ve 1000'er adet bastırılan tasarımlarda *10 Kıta 1 Vatan, İlelebet İstiklal* ibaresine yer verilmiştir (Mehmetakif.edu.tr, 2021).

2021'de PTT AŞ Genel Müdürlüğü *İstiklal Marşının Kabulünün 100. Yılı* konulu bir anma pulu ve ilk gün zarfı tedavüle çıkarmıştır (Ptt.gov.tr, 2021).

2017'de ise Pakistan ve Türk hükümetleri, Muhammed İkbâl ve Mehmet Akif Ersoy'un fikirlerini yeni nesillere aktarmak ve iki devlet arasında geliştirilen *Diplomatik İlişkilerin, 70. Yılına Anmak* amacıyla ortak bir hatıra pulu tedavüle çıkartmışlardır (Fidan, 2019).

Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı konularında yapılmış çalışmalar literatürde önemli bir yer tutmaktadır. Alana farklı bir fonksiyonellik kazandır-

mayı hedefleyen bu çalışmanın amacı; Mehmet Akif Ersoy'u ve İstiklal Marşı olgusunu posta pulları ve ilk gün zarfları üzerinden farklı bir şekilde kurgulamaya çalışmaktır. Millî marşa, fikrî ve edebî boyutun yanı sıra, sanatsal yönüyle de dikkat çekmeye gayret eden bu araştırmanın, önemli bir çalışma olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir.

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı; millî marş olarak bestelenen İstiklal Marşı'nı ve Mehmet Akif Ersoy'u, posta pulları ve ilk gün zarfları üzerinden farklı bir şekilde kurgulamaya çalışmaktır. Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı konulu diğer araştırmaların birçoğunda, görsel kullanımına ya hiç yer verilmemiş ya da görsel kullanımı oldukça sınırlı tutulmuştur. Literatür boyutunu görsel nesnelere destekleyen bu çalışma Mehmet Akif Ersoy'u ve İstiklal Marşı'nı farklı bir perspektiften ele alarak literatüre farklı bir boyut getirmeyi hedeflemektedir.

2. Yöntem

Nitel araştırma yaklaşımının esas alındığı bu çalışma, doküman incelemesi üzerinden ilerletilmiştir. Doküman incelemesi; araştırma kapsamına dâhil olan belgelerin, sistemli bir biçimde tetkikini öngören bir çalışma türüdür. Buna göre öncelikle, hedeflenen konu hakkında bilgiler içeren yazılı kaynaklar incelenir. Daha sonra film, fotoğraf veya dijital kayıt cihazlarından elde edilen veriler üzerinden analizler gerçekleştirilir. Son olarak da gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre anlamsal çıkarımda bulunulur (Wach ve Ward, 2013: 1; Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39).

Doküman analizi ve görsel araştırma esasına dayanan bu çalışmada iki farklı yöntem kullanılmıştır. Doküman analizi; rapor, gazete, kitap, dergi, ansiklopedi, diğer basılı eserler ve dijital yayınlar üzerinden alınan veriler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Görsel araştırmada ise Mehmet Akif Ersoy'u ve İstiklal Marşı'nı konu alan posta pulları ve ilk gün zarfları tedarik edilmiş bu bağlamda etkili bir içerik oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmada toplam 11 adet görsele yer verilmiştir. Bu görsellerin 9'u posta pullarından 2'si ise ilk gün zarflarından oluşmaktadır.

3. Araştırma Verileri

Araştırmanın temel verilerini posta pulları ve ilk gün zarfları oluşturmaktadır. Tablo 1'de; çalışmada kullanılan görsellere ait veriler yer almaktadır.

Tablo 1'den anlaşıldığı üzere çalışma içerik itibarıyla 3 farklı araştırma alanı (*Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 20., 50. ve 70. Yıldönümü*, Türkiye Pakistan arasındaki *Diplomatik İlişkilerin Kurulmasının 70. Yıldönümü* ve *İstiklal Marşı'nın kabulünün 100. Yılı*) üzerinden ilerletilmiştir. Araştırmanın temel verilerini ise 1956-2021 tarihleri arasında tedavüle çıkarılan 8 adet

Araştırma Alanı (Konusu)	Pul Sayısı	İlk Gün Zarf Sayısı	Tema ve İçerik	Basım Yılı	Menşei
Şair Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün XX. Yılı	3	-	İstiklal Marşı'nın 1., 8. ve 40. Satırı, Mehmet Akif Ersoy'un Portresi	1956	Türkiye
Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 50. Yılı	1	-	Mehmet Akif Ersoy'un Portresi ve Türk Bayrağı	1986	Türkiye
Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 70. Yıldönümü	2	1	İstiklal Marşı'nın 1. ve 2. Mısra'sı, İlk Gün Damgası, I. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Mehmet Akif Ersoy'un Portresi, Mustafa Kemal Silah Arkadaşları ve Bazı Milletvekilleri	2006	Türkiye
Türkiye-Pakistan Ortak Pul-Diplomatik İlişkilerin Kurulmasının 70. Yıldönümü	2'li Blok	-	Mehmet Akif Ersoy'un ve Muhammed İkbâl'in Portresi, Türk Bayrağı, Pakistan'ın Ulusal Bayrağı	2017	Türkiye Pakistan Ortak Tasarım
İstiklal Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı	1	1	Hilal ve Yıldız, Mustafa Kemal, Mehmet Akif, İstiklal Marşı'nın Osmanlıca metni, İlk Gün Damgası ve I. Türkiye Büyük Millet Meclisi	2021	Türkiye
İstiklal Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı ve Kapalı Maraş'ın, Halkın Ziyaretine Açılmasının 1. Yıldönümü	1	-	Mehmet Akif Ersoy'un Portresi, I. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Bayrağı, KKTC Bayrağı, İstiklal Marşı'nın Bestesi	2021	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Tablo 1: Çalışmada kullanılan posta pullarına ve ilk gün zarflarına ait veriler.

posta pulu, 2 adet ilk gün zarfı ve 2 puldan oluşan 1 adet anma bloğu oluşturmaktadır. Millî şairin 20., 50. ve 70. ölüm yıldönümü anısına Türkiye’de tedavüle çıkarılan toplam 6 adet posta pulu ve 1 adet ilk gün zarfı bulunurken *İstiklal Marşı’nın Kabulünün 100. Yılı*ni konu alan ve biri Türkiye’de diğeri ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde tedavüle çıkarılan 2 adet posta pulu ve Türkiye’de tedavüle çıkarılan 1 adet de ilk gün zarfı bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye Pakistan Ortak Tasarımı olan ve 2 puldan oluşan anma bloğu Türkiye Pakistan arasındaki *Diplomatik İlişkilerin Kurulmasının 70. Yıldönümü*ni anısına tasarlanmıştır.

4. İstiklal Marşı ve Bestesi Üzerine

Müslüman Türk vurgusu üzerinden şekillenen ve topluca okunan iki metinden biri İtri’nin bestelediği bayram tekbiri diğeri ise Mehmet Akif Ersoy’un yazdığı İstiklal Marşı’dır (Çetin, 2014: 27). Kurtuluş Mücadelesi sırasında özellikle cephede savaşan askerlere moral vermek ve milletin manevi duygularını güçlendirmek amacıyla millî bir marşın yazılmasının gerekliliği konusu tartışmaya açılır. Bu hususta duyulan hassasiyet, İrşad Heyeti üyeleri aracılığıyla İsmet Paşa’ya iletilir. Garp Cephesi’nde gerçekleşen görüşmede; “henüz yeni kurulmuş olan Ankara Hükümeti’nin diplomatik ilişkileri de millî bir marşa duyulan gerekliliği ortaya çıkarmaktadır.” şeklinde bir mütalaada bulunulur (Altınbaş, 2016: 23). Bunun üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından bir yarışma organize edilir. Yarışmaya dair detaylar ise 25 Ekim 1920’de *Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi’nde* ilan edilir. Maarif Vekilliğinin öngördüğü son başvuru tarihi 23 Aralık 1920 olarak belirlenir. Ancak bu tarihten sonra gönderilen eserler de değerlendirmeye dâhil edilir. Toplam 724 başvurunun olduğu yarışmada millî marş olma niteliğini taşıyan herhangi bir şiire rastlanamaz (Çetin, 2014: 33). Maarif Vekilliği görevini yürüten Hamdullah Suphi Bey, yarışmaya Mehmet Akif’in neden katılmadığını sorar. Yakın çevresi, yarışmaya konulan ödül nedeniyle Mehmet Akif’in katılım göstermediğini söylerler. Bunun üzerine, Hamdullah Suphi Bey 5 Şubat 1921’de ünlü şaire hususi bir mektup yazar ve ünlü şairi bizzat yarışmaya katılmaya davet eder. İstiklal Marşı’nı yazmayı kabul eden Mehmet Akif, ödülün kaldırılması ricasında bulunur (Yücel, 2021: 395). O sırada Kastamonu’da olan Mehmet Akif Ankara’ya gelir ve Tacettin Dergâhı’na yerleşir. Yakın çevresindekiler Mehmet Akif’in İstiklal Marşı’nı bu mekânda yazdığını ve şiirini yazarken de derin bir tefekkür içerisinde daldığını aktarırlar. Hatta Mehmet Akif’in, şiirin üçüncü kıtasını, uykudan uyandığı esnada yazdığı şahitlerle beyan edilir. İki gün içerisinde yazılan ve yaklaşık on gün içerisinde teknik altyapısı tamamlanan şiir 17 Şubat 1921’de *Sebilürreşâd Dergisi’nde* ve Ankara *Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi’nde* yayınlanır (Ağaladağ, 1994: 221-222; Arslan, 2021: 44; Yücel, 2021: 395). Meclis değerlendirmelerinde bazı

milletvekilleri itirazlarda bulunurlar. Örneğin bir milletvekili, ısmarlama yazılan şiirin baki olamayacağı ithamında bulunurken diğer bir milletvekili ise Mehmet Akif'in şiirini kast ederek, yazılan şiirin, milletin ruhunu yansıtmadığı beyanında bulunur. Muhittin Baha ve Kemalettin Kami (Kamu) gibi bazı milletvekilleri ise imza karşılığı teslim ettikleri şiirlerini geri çekerler (Ağaladağ, 1994: 225-226; Bacanlı, 2018: 25-26). Ancak Meclisin ezici bir çoğunluğu Mehmet Akif'in yazdığı şiirin kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüşlerini açıkça dile getirirler. Nihayet 12 Mart 1921'de resmî bir karar alınır ve Mehmet Akif'in şiiri İstiklal Marşı olarak kabul edilir (Koçak, 2021: 152). Yarışmaya konulan ödül konusundaki tereddüt ise Mehmet Akif'in kazandığı beş yüz lirayı, kadın ve çocuklara mesleki eğitim veren Darülmesai'ye bağışlamasıyla çözüme kavuşur (Okay, 2001: 355).

Meclis Başkanvekili Adnan Bey İstiklal Marşı'nın kabul edildiği günün akabinde, bu defa marşın bestesi için bir çağrıda bulunur. Bunun üzerine 17 Mart 1921'de *Hâkimiyeti Milliye Gazetesi'nde* beste yarışması konusu ilan edilir. Beste konusunda biraz aceleci davranan Ali Rıfat Bey, kurguladığı ilk gayriresmî besteyi 1 Nisan 1921'de Apollon Tiyatrosu'nda (Kadıköy) seslendirir. Öte yandan ilan edilen beste yarışmasına bir de nakdi ödül konulur (Altınbaş, 2016: 47). Mayıs 1922'de *Hilal-i Ahmer Cemiyeti* tarafından düzenlenen yarışmaya 55 beste ulaşır. Değerlenme süreci biraz uzamış olsa da nihayet 12 Temmuz 1923'te komisyon kararıyla Ali Rıfat Çağatay'ın bestelediği eser seçilir ve bu beste 1930'a kadar seslendirilir (Akarsu, 2021: 5-7). Fakat beste konusundaki asıl kırılma 1930'da yaşanır. İstanbul'da düzenlenen bir yardım konserinde, Muzikayı Hümayun'un muallimi Osman Zeki Üngör, İstiklal Marşı'nı kendi yorumuyla icra eder. İstiklal Mahkemeleri hâkimlerinin de katıldığı bu organizasyonda dinletilen, yeni beste bir hayli ilgi görür. Bunun üzerine Osman Zeki Üngör ve kadrosu Ankara'ya davet edilir. Aynı tarihte yayınlanan emire istinaden Osman Zeki Bey'in bestelediği yeni eser İstiklal Marşı'nın resmî bestesi olarak ilan edilir (Altınbaş, 2016: 48-49; Tokker, 2020: 298).

Ayrıca İstiklal Marşı'nın tekrar yazılması gerektiği konusundaki telkinler ileriki süreçte de devam eder. Bunda; İstiklal Marşı'nın uzun oluşu, lidere şükranda bulunmayışı, Batı medeniyetini canavara benzetmesi ve Türk kelimesini içermemesi gerekçe olarak gösterilir. Bu nedenle ilk olarak 1925'te resmî bir girişimde bulunulur. Yaklaşık bir yılı kapsayan süreçte atmış kadar başvuru alınır. 1937'de ise *Ulus Gazetesi* aracılığıyla ikinci bir müsabaka daha tertip edilir. Şiir yazması için de Necip Fazıl'a hususen teklif götürülür. Necip Fazıl, müsabakanın iptal edilmesi koşuluyla marşı kendisinin yazacağı beyanında bulunur. Teklif uygun görülür ve bunun üzerine şair, *Büyük Doğu Marşı'nı* yazar. Yazılan marş Atatürk'e takdim edilemediği için de girişim-

den herhangi bir netice alınamaz (Özçelik: 112; Şahin, 2011: 64-67). Mehmet Akif ve İstiklal Marşı olgusu günümüzde artık ulusal bilincin sembolleri olarak görülmektedir. Bu nedenle Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü olarak kabul edilen 12 Mart tarihi, 4 Mayıs 2007 tarih ve 5649 sayılı kanun ile yasal hükme bağlanmıştır (Altınbaş, 2016: 23).

5. Mehmet Akif Ersoy Temalı Posta Pulları ve İlk Gün Zarfları

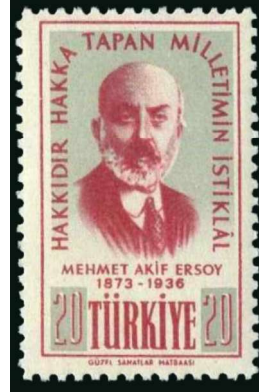
Mehmet Akif Ersoy'u ve İstiklal Marşı'nın kabulünü konu alan pul tasarımı çalışmaları, 1956'dan itibaren tedavüle çıkartılmıştır. Belirli periyotlar hâlinde yayınlanan pullarda gerek millî şaire gerekse İstiklal Marşı'na dair görsel bilgilendirmeleri görmek mümkündür.

İlk gün damgası; belirli bir olayı yâd etmek amacıyla tasarlanan pulun, yapıştırıldığı zarfla birlikte damgalanması işlemidir. Bu damga, sadece ilk gün zarfının tedavüle çıkarıldığı gün, mesai başlangıç-bitiş saatleri arasında geçen süre içerisinde kullanılır. Kullanım ömrü bir gün ile sınırlı tutulan ilk gün damgası, mesai sonunda imha işlemine tabi tutulur. İlk gün zarflarına farklı bir değer atfeden bu uygulama, adını kelimenin İngilizce karşılığına denk gelen *First Day Cover*'den almaktadır. Kısaca *FDC* olarak isimlendirilen bu uygulama, ilk gün damgasıyla işaretlenmiş olan, ilk gün zarflarını betimlemek için kullanılır. İlk gün damgası hem zarfın üzerinde yer alan pulları hem de zarfın kendisini iptal etmek için kullanılır. Damganın tekrar kullanılma olasılığını ortadan kaldıran imha işlemi ise satın alınan ilk gün zarfına, müstakil bir değer kazandırmaktadır (Filateli Terimleri, 2016). Portföy zenginliği olarak kabul edilen ve genellikle anma bloğu şeklinde tasvir edilen örnek pul tasarımları, aşağıda sunulmuştur:

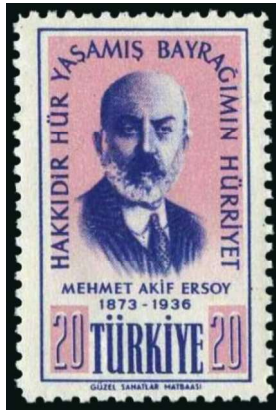
Görsel 1, 2 ve 3'te 1956'da *Şair Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün XX. Yılı* anısına tedavüle çıkarılan ve 3 seriden oluşan pullara yer verilmiştir. Baskı sayısı 1.000.000 olan bu pullar, ofset baskı usulüyle iki renkte basılmıştır (Pulhane, 1956). Dikey bir kompozisyonun tercih edildiği her üç pulda Mehmet Akif Ersoy'un portresine ve İstiklal Marşı'ndan birer satıra yer verilmiştir. Tasarımlarda çizgili ceket giyen ve kravat takan şair, siyah bıyıklı ve beyaz sakallı olarak tasvir edilmiştir. Her görselin altında şairin ad ve soyadı, hemen altında ise doğum ve ölüm tarihi yer almaktadır. Pulun değerini gösteren ibare en altta bulunan sağ ve sol köşelere konumlandırılırken hemen ortasında kalan alana ise *TÜRKİYE* ifadesi yerleştirilmiştir. Yeşil zemin üzerine kurgulanan İlk tasarımda İstiklal Marşı'nın giriş satırı olan "*Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak*" ibaresi yer alırken, hâkî tonda kurgulanan ikinci tasarımda İstiklal Marşı'nın ikinci kıtasının son satırı olan "*Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal*" ibaresine yer verilmiştir. Lila tonda kurgulanan son tasarımda ise İstiklal Marşı'nın onuncu kıtasının

Görsel 1: Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün XX. Yılı.

Görsel 2: Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün XX. Yılı.

Görsel 3: Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün XX. Yılı, 26x41 mm (Duru, 2018: 82).

Görsel 4: Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 50. Yılı, 41x26 mm (URL-1).

dördüncü satırı olan “*Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet*” ibaresine yer verilmiştir.

Görsel 4'te 1986'da *Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 50. Yılı* anısına tedavüle çıkarılan bir pula yer verilmiştir. Baskı sayısı 600.000 olan bu pulun grafik tasarımcısı Muhsin Baha Özkıran'dır (Pulhane, 1986). Yatay bir kompozisyonun tercih edildiği bu çalışmada, metalik sarı renk, zemin olarak kullanılmıştır. Tasarımın solunda yer alan 1/3'lük alana Mehmet Akif Ersoy'un portresi, sağında kalan 2/3'lük alana ise Türk bayrağı ve İstiklal Marşı'nın birinci kıtasının ilk iki satırı konumlandırılmıştır. Bu çalışmada, kahverengi

tonunda ceket giymiş olan şair aynı renkte birde kravat takmıştır. Bir önceki tasarımla benzerlik gösteren bu çalışmada, şairin kafası sola yatıktır. Ayrıca şairin sağında kalan dikey doğrultudaki alana adı, soyadı ve ölümünün 50. yılını gösteren ibareye yer verilmiştir.

Görsel 5'te 2006'da *Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 70. Yıldönümü* anısına tedavüle çıkarılan ek değerli pullardan ilkinde yer verilmiştir. Baskı sayısı 200.000 olan bu pulların grafik tasarımcısı Bülent Ateş'tir (Pulhane, 2006). Yatay bir kompozisyonun tercih edildiği bu çalışmada, solda kalan ¼'lük alana Mehmet Akif Ersoy'un portresi, sağda kalan ¾'lük alana I. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve hemen üstüne ise İstiklal Marşı'nın ilk kıtası konumlandırılmıştır. Mavi çizgili ceket giyen şair, kırmızı renk tonunda ekoseli bir de kravat takmıştır. Siyah bıyıklı ve beyaz sakallı olan şair düşünceli bir biçimde hafiften sola doğru bakmaktadır. Tasarımın altın oranına şairin adı

Görsel 5: Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 70. Yıldönümü, 41x26 mm (URL-2).

Görsel 6: Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 70. Yıldönümü, 41x26 mm (URL-3).

soyadı, doğum ve ölüm tarihlerini gösteren bir de ibare eklenmiştir. Ayrıca pulun değerini gösteren ibarenin zemini beyaz bırakılmıştır.

Görsel 6'da 2006'da *Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 70. Yıldönümü* anısına tedavüle çıkarılan ek değerli pullardan sonuncusuna yer verilmiştir (Pulhane, 2006). Yatay bir kompozisyonun tercih edildiği ve diğerlerinden farklı olarak konumlandırılan bu çalışmada, solda kalan ¼'lük alana Mustafa Kemal, silah arkadaşları ve bazı milletvekilleri hemen üstündeki alana İstiklal Marşı'nın ikinci kıtası, sağda kalan ¾'lük alana ise Mehmet Akif Ersoy'un portresi konumlandırılmıştır. Sol profilden betimlenen bu çalışmada şair; mavi ceketli, kırmızı kravatlı, siyah bıyıklı ve beyaz sakallı olarak tasvir edilmiştir. Kompozisyondaki dikkat çeken bir diğer detay ise şairin fes takmış olmasıdır. Tasarımın altın oranına Türk bayrağı yerleştirilmiş hemen sağında yer alan ve forma çizgisine kadar uzanan alana ise şairin adı, soyadı,

doğum ve ölüm tarihleri eklenmiştir. Ayrıca pulun değerini gösteren ibarenin zemini bu tasarımda da beyaz bırakılmıştır.

Görsel 7’de 13.10.2006’da *Mehmet Akif Ersoy’un Ölümünün 70. Yıldönümü* anısına tedavüle çıkarılan ilk gün zarfıyla ilk gün damgasına yer verilmiştir. İlk gün damgalı bu zarfın, tedavüle çıktığı günkü satış fiyatı 1,75 YTL olarak belirlenmiştir (Pulhane, 2006). Yatay bir kompozisyonda kurgulanan ilk gün zarfı, ½’lik dilimler şeklinde betimlenmiştir. Tasarımın solunda, I. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin önünde toplanan coşkulu bir kalabalık yer alırken hemen üzerindeki gökyüzü, kırmızıya çalmıştır. Hilal ve yıldız sembolünün üst kısmında bulunan alana, İstiklal Marşı’nın 1. ve 2. mısraları konumlandırılmıştır. Kare biçiminde görselleştirilen tabloda, siyah bıyıklı ve beyaz sakallı olan Mehmet Akif Ersoy, kravatlı ve takım elbiseli bir biçimde ön plana çıkarılmıştır. Tablonun hemen altında ise *Mehmet Akif Ersoy’un Ölümünün 70. Yıldönümü* gösteren ibaresinin Türkçe ve İngilizce karşılığına yer verilmiştir. En altta yer alan satırda, ilk gün zarfının tedavüle çıkarıldığı yer ve basım tarihi yazmaktadır. Tasarımın sağında ise *Mehmet Akif Ersoy’un Ölümünün 70. Yıldönümü* anısına tedavüle çıkarılan 2 pula ve bu pulları iptal etmek için kullanılan ilk gün damgasına yer verilmiştir. Diğerine göre daha belirgin olan damga, altın orana yakın bir konuma tatbik edilmiştir. Portre biçiminde tasvir edilen damgada Mehmet Akif Ersoy’un çizgisel tasviri yer alırken etrafını çevreleyen ve çerçeve görünümü verilen halkada millî şairin adı, soyadı ve ölüm yıldönümünü belirten ibareyle, ilk gün zarfının tedavüle çıkarıldığı yer ve işlem tarihi yer almaktadır.

Görsel 7: Türkiye, *Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 70. Yıldönümü* Temalı İlk Gün Zarfı ve İlk Gün Damgası 41x26 mm (URL-4).

Mehmet Akif, Pakistan'ın bağımsızlığını elde etmesinde öncü rol üslenen Şair Muhammed İktbal'in eserlerine ilgi duymaktadır. Hatta Mısır'da bulunduğu sıralarda Muhammed İktbal'le görüşme imkânı bulur. Bir araya gelen iki şair, İslam dünyasının içinde bulunduğu durum hakkında karşılıklı değerlendirmelerde bulunurlar (Kahraman, 2021: 23). Görsel 8'de 2017'de *Türkiye-Pakistan Ortak Pul-Diplomatik İlişkilerin Kurulmasının 70. Yıldönümü* anısına tedavüle çıkarılan ve iki puldan oluşan anma bloğuna yer verilmiştir. Baskı sayısı 100.000 olan bu pulun grafik tasarımcısı Kamil Mersin'dir (Pulhane, 2017). İki farklı pulun bir seride birleştirilmesiyle oluşturulan kompozisyonda, sağa Muhammed İktbal ve Pakistan'ın ulusal bayrağı, sola ise Mehmet Akif ve Türk bayrağı konumlandırılmıştır. Her iki resim, portre biçiminde tasarlanarak oval bir çerçeveye yerleştirilmiştir. Çerçevenin soluna doğum, sağına ise vefat tarihleri eklenmiştir. Portrenin hemen altında bulunan beyaz alana, her iki şairin isimleri yazılmıştır. Tasarımda dikkat çeken bir diğer detay Türkiye'nin kırmızı, Pakistan'ın ise yeşil renk tonuyla tasvir edilmesidir.

Görsel 8: Türkiye Pakistan Ortak Pul Tasarımı, 91x90 mm (URL-5).

edilmiştir. Hemen üzerlerindeki kırmızı zeminde, beyaz renkli hilal ve yıldız sembolü, detayda ise cephede Kurtuluş Mücadelesi veren bir grup asker yer almaktadır. Sağda ise İstiklal Marşı'nın kayıtlara geçen tasdikli orijinal nüshasına yer verilmiştir. İki farklı varakaya yazılmış olan her bir metinde İstiklal Marşı'nın Osmanlıca yazılmış beşer kıtası yer almaktadır. Diğer çalışmada olduğu gibi bu tasarımında da altın orana I. Türkiye Büyük Millet Meclisi konumlandırılmıştır.

Görsel 9'da 2021'de *İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı* anısına tedavüle çıkarılan bir pula yer verilmiştir. Baskı sayısı 100.000 olan bu pulun grafik tasarımcısı Hakan Doğu'dur (Pulhane, 2021). Yatay bir kompozisyonun tercih edildiği bu çalışmada yer yer dantellere kadar baskı yapılmıştır. Kırmızı ve beyaz renklerin hâkim olduğu çalışma farklı birçok içeriği barındırmaktadır. Tasarımın solunda kalpak takan Mustafa Kemal, seviye itibariyle Mehmet Akif'ten biraz yukarıda tasvir

Görsel 9: Türkiye, *İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı* Temalı Tasarım, 79x36 mm (URL-6).

Görsel 10'da 12.03.2021'de *İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı* anısına tedavüle çıkarılan ilk gün zarfıyla ilk gün damgasına yer verilmiştir. Tedavüle çıkarıldığı günkü satış fiyatı 10 TL olan bu tasarım, varak uygulamalı baskı yöntemiyle, 2.500 adet olarak üretilmiştir. 200x140 mm ebadında ölçülendirilen zarfın grafik tasarımcısı Hakan Mazlum'dur (Pulhane, 2021). Yatay bir kompozisyonun tercih edildiği bu tasarımda solda *İstiklâl Marşı'nın* 1. ve 2. mısraları ile Türk bayrağını dikmeye çalışan üç kişiye yer verilmiştir. Hemen altına *İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı* ibaresinin Türkçe ve İngilizce karşılığı konumlandırılmıştır. Tasarımın sağında ise görsel 9'da yer alan ve aynı seride tedavüle çıkarılan bir pula yer verilmiştir. Görüldüğü üzere damgalardan biri direk pulun üzerine, diğeri ise ilk gün zarfının üst kısmında yer alan açık alana tatbik edilmiştir. Ayrıca *İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı* ibaresi ile ilk gün zarfının tedavüle çıkarıldığı yer ve işlem tarihi hakkında bilgiler sunan ilk gün damgası; gül motifi, yazı metni ve damgaya oval bir görünüm kazandıran iki adet divit ucuyla birlikte betimlenmiştir.

Görsel 11'de 2021'de Kıbrıs Posta İdaresi'nin, *İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı ve Kapalı Maraş'ın, Halkın Ziyaretine Açılmasınının 1. Yıldönümü* nedeniyle tasarladığı iki puldan oluşan bir serinin ilk tasarımına yer verilmiştir. Pullar, dijital baskı usulüyle 9'lu tabakalar hâlinde bastırılmıştır. Baskı sayısı 20.000 olan bu pulların grafik tasarımcısı Görel Korol Sönmezer'dir (Kıbrısgeçtv, 2021). Karmaşık bir kompozisyondan oluşan bu tasarımda Mehmet Akif Ersoy'un, *İstiklâl Marşı'nın* kabul edildiği gün çekilmiş bir fotoğrafı ve ters dantel yöntemiyle çerçeve görünümü verilmiş, TBMM görseli, baskıdaki fark edilen ilk detayı oluşturmaktadır. Sol üste konumlandırılan Türk bayrağı ise canlı renklerle terennüm edilmiştir. Ayrıca fonda, *Kahraman Ordumuza* başlıklı *İstiklâl Marşı'nın* bestelenmiş hâli, notalarla betimlenirken sağ altta Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ulusal bayrağı silüet biçiminde görselleştirilmiştir.

SERKAN AYCİL

Görsel 10: Türkiye, *İstiklal Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı* Temalı İlk Gün Zarfı ve İlk Gün Damgası 200x140mm (URL-7).

142

Görsel 11: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti *İstiklal Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı*, 52x36 mm (URL-8).

Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye-Pakistan diplomatik ortaklığıyla gerçekleştirilen pul tasarım çalışmaları, millî şairin vefatının yirminci, ellinci, yetmişinci ve yüzüncü yılı anısına tedavüle çıkarılan tasarımlardan oluşmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Kültür, tarih, sanat, edebiyat, iletişim ve tasarım olguları üzerinden kültürler arası bir etkileşime vurgu yapan pullar, ülke sınırlarının çok ötesinde evrensel boyutlu bir sanat olarak var olmaya devam ederler. Yalnız grafik sanatını icra edenler değil aynı zamanda pullarla meşgul olan diğer bireylerde bunun farkındadırlar. Kurgu ve tasarım aşamasından başlayan bu realite, iletilmek istenen mesajın doğrudan alıcılara ulaştırılması sürecine kadar devam etmektedir. Dolayısıyla sadece şekil, motif, desen, resim ve yazılardan ibaret olmayan pullar, aynı zamanda bir ulusun geçmişi ile geleceği arasındaki bağı kuvvetlendiren ve ait olduğu toplumun imgesel hafızasına ışık tutan etkili nesnelere arasında yer almaktadır.

Anma pulları, emisyon programının kayda değer bir kısmını oluşturmaktadır. Söylem itibarıyla genellikle duygulu, hüznü, düşünceli, sevinçli veya coşkulu bir akışı bünyesinde barındıran edebiyat olgusu, kendi döneminin yaşanmışlığını, nükteli ve sanatlı bir yaklaşımla bugünlere aktarmaya gayret etmektedir. Son zamanlarda edebî kurgunun içerisine bilinçli bir biçimde pullar ve filateli nesnelere de dâhil edilmiştir. Bu yaklaşım, aslında estetik açıdan değer gören edebiyata yeni ve sanatsal bir boyut kazandırmakta ve aynı zamanda geçmişte yaşananların görsel bir forma dönüştürülerek sunulmasına olanak tanımaktadır.

İstiklal Marşı'nı ve Mehmet Akif Ersoy'u konu alan pul tasarımı çalışmalarının Türkiye dışında İspanya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Pakistan'da da tedavüle çıkarılması, ulusal bir değer olan Mehmet Akif Ersoy ve millî marş olgusunun, uluslararası boyutlu bir enstrümana dönüştüğüne işaret etmektedir.

Şiirlerini görsel hafızası üzerinden kurgulayan Mehmet Akif, yazım sürecinin ancak, yaşamıyla ve gayret göstermeyle olgunlaşabileceğine inanmaktadır. Millî bir kimliğin oluşuma kaynak teşkil eden İstiklal Marşı, bu yönüyle Türk dili ve edebiyatının özgünlüğünü ve yetkinliğini yansıtan bir eser olarak ortaya çıkmaktadır. Gerek anlamsal derinliği gerekse içerdiği sanatlı dizilim, İstiklal Marşı'nın şiir olarak algılanmasında etken oluşturmuştur. Bu nedenle İstiklal Marşı'nın sadece bir şiir olarak sınırlı tutulmadığını hatta bir şiirden çok daha fazlası olduğunu söylemek de mümkündür. Çünkü İstiklal Marşı Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihini, inançlarını, kararlılığını, edebî yönünü, iradesini ve sanatını yansıtan ve aynı zamanda millete mal olan bir eserdir.

KAYNAKÇA

2021 Mehmet Akif ve İstiklal Marşı Yılı. *Resmî Gazete* 31415 (6 Mart 2021). Erişim tarihi: 27.06.2022 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210306-7.pdf>

- Ağaladağ, S. (1994). T.B.M.M. Tutanaklarına Göre İstiklâl Marşı'nın Kabulü. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (1), 221-232.
- Akarsu, S. (2021). İstiklal Marşı ve İcrasına Yönelik Bir Analiz Çalışması. *Turkish Studies Language and Literature*, 16(5), 1-35. doi.org/10.7827/TurkishStudies.52875
- Altınbaş, N. (2016). *Milli Mücadele'de Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı*. (2. Basım). Ankara: TBMM Basınevi.
- Arslan, E. (2021). İstiklal Marşı: Rüyada Yazılan Destan. *Simit Çay Betik*, 4, 39-45. Erişim adresi: <https://simitcay.com/wp-content/uploads/2021/04/istiklal-marsi.pdf>
- Bacanlı, H. (2018). Birinci TBMM'de Burdur Milletvekili Mehmet Akif (Ersoy) ve Faaliyetleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 34(97), 1-54.
- Baydar, E. K. (2011). 19. Yüzyıl Osmanlı Padişahlarının Müzik Politikalarından Kesitler. *Yakındoğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 92-111.
- Çetin, N. (2014). İstiklal Marşımızı Anlamak. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 21(2), 25-92.
- Duru, G. (2018 Şubat). Şerif Antepli: Pul kültürüdür; her pul bir ansiklopedi maddesidir. *Pttlife*, 16, 1-128. Erişim adresi: https://www.ptt.gov.tr/Lists/Yayinlarimiz/Attachments/21/PttLife_16.pdf
- Fidan, E. (2019, 30 Nisan). *Doğunun İki Büyük Şairi: Muhammed İkbâl ve Mehmet Akif Konferansı Gerçekleştirildi*. Erişim adresi: <https://www.istanbul.edu.tr/tr/haber/dogunun-iki-buyuk-sairi-muhammed-ikbal-ve-mehmet-akif-konferansi-gerceklestirildi>
- Filateli Terimleri. (2016, 29 Temmuz). Erişim adresi: https://www.filateli.gov.tr/page/sol_menu/filateli_sozluk/2016_filateliterimler.pdf
- Kahraman, A. (2021). Mehmet Akif: Atmış Üç Yıllık Bir Ömür. B. Koç ve O. Yılmaz (Yay. Haz.). *Kurşunla Bağlı Yalçın Bir Taş Mehmet Akif Ersoy* içinde (s. 13-24). İstanbul: İlim Yayma Vakfı Yayınları: 11
- Kıbrısgeçtv. (2021, 8 Aralık). "Yıl Dönümleri ve Olaylar" konulu pul serisi ve ilk gün zarfı. Erişim adresi: <https://www.kibrisgenctv.com/kibris/yil-donumleri-ve-olaylar-konulu-pul-serisi-ve-ilk-gun-zarfi-h93483.html>
- Koçak, A. (2021). Büyük Ruhun Romanını Yazan Adam: Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşının Kültürel Kaynakları. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları (DEA)*, Özel Sayı, 139-162. doi.org/10.30767/diledeara.1048662
- Mehmetakif.edu.tr. (2021, 03 Mart). *MAKÜ İstiklal Marşı'nın 100. Yılına Özel Pul Bastırıldı*. Erişim adresi: <https://www.mehmetakif.edu.tr/haber/690/maku-istiklal-marsinin-100-yilina-ozel-pul-bastirdi>
- Okay, O. (2001). *İstiklal Marşı*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (23), İstanbul, 355-356.
- Özçelik, M. (2011). Hatıra Kitaplarında İstiklal Marşı, D. M. Doğan ve diğerleri (Yay. Haz.). *Vefatının 90. Yılında Mehmet Akif Ersoy Bilgi Şöleni 5, Mehmet Akif Milli Mücadele ve İstiklâl Marşı* içinde (s. 100-113). Ankara: Türk Yazarlar Birliği Vakfı Mehmet Akif Ersoy Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Ptt.gov.tr. (2021, 03 Mart). *PTT AŞ İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100'üncü Yılına Kutladı*. Erişim adresi: <https://www.ptt.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/PttGuncelDetay.aspx?DetayId=157>
- Pulhane. (1956, 26 Aralık). *Şair Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün XX. Yılı*. Erişim adresi: <http://www.pulhane.com/KatalogSayfaları/k195613.html>
- Pulhane. (1986, 13 Ekim). *Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 70. Yıldönümü*. Erişim adresi: <http://www.pulhane.com/KatalogSayfaları/k198615.html>
- Pulhane. (2006, 27 Aralık). *Mehmet Akif Ersoy'un Ölümünün 50. Yılı*. Erişim adresi: <http://www.pulhane.com/KatalogSayfaları/k200618.html>

Pulhane. (2017, 9 Kasım). *Türkiye-Pakistan Ortak Pul-Diplomatik İlişkilerin Kurulmasının 70. Yıldönümü*. Erişim adresi: <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201725.html>

Pulhane. (2021, 12 Mart). *İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı Konulu, Anma Pulu ve İlkün Zarfi*. Erişim adresi: <http://www.pulhane.com/PulSayfalari/p202104.html>

Sağır, T. (2010). *İstiklâl Marşı Besteleri. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 214-226.

Şahin, B. (2011). *İstiklâl Marşı'nın Değişiklik Girişimleri ve Belgeleri*, D. M. Doğan ve diğerleri (Yay. Haz.). *Vefatının 90. Yılında Mehmet Akif Ersoy Bilgi Şöleni 5, Mehmet Akif Millî Mücadele ve İstiklâl Marşı* içinde (s. 63-91). Ankara: Türk Yazarlar Birliği Vakfı Mehmet Akif Ersoy Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Tepebaşılı, F. (2005). Kullanımlık Metin Türü Olarak Ulusal Marş Kavramı ve İşlevleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (17), 383-393.

Toker, H. (2020). *İstiklâl Marşı Resmi Bestesinin Serüveni. Z Dergisi*, 4, 296-299.

Usak.edu.tr. (2019, 29 Aralık). *İstiklâl Marşı'nın 100. Yılı Onuruna Pul ve Mühür Tasarım Yarışması Sergisi Açıldı*. Erişim adresi:

https://www.usak.edu.tr/UsersData/duyuru/5213/%C4%B0stiklal%20Mar%C5%9F%C4%B1n%C4%B1n%20Kabul%C3%BCn%C3%BCn%20100.%20Y%C4%B1%C4%B1%20Onuruna%20Akademik%20Etkinlikler_Ek_brosur%20100.y%C4%B1..pdf

Wach, E. ve Ward, R. (2013, 1 Ağustos). *Learning About Qualitative Document Analysis*. Erişim adresi: <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/handle/20.500.12413/2989> adresinden alındı.

Yee.org.tr. (2019, 03 Mart). *İspanya'da Mehmet Akif Ersoy Özel Hatıra Pulu Basıldı*. Erişim adresi: <https://yee.org.tr/tr/haber/ismpanyada-mehmet-akif-ersoy-ozel-hatira-pulu-basildi>

Yener, S. ve Duran, H. (2011). Avrupa Birliği Ülkelerinin Ulusal Marşlarının Sosyo-Kültürel ve Müzikâl Açından İncelenmesi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 0(24), 185-206.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yücel, H. İ. (2021). *İstiklâl Marşı'nın İzini Safahat'ta Sürmek. Söylem Filoloji Dergisi*, 6(2), 391-408. doi.org/10.29110/soylemdergi.931139

URL-1. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k200618.html> Erişim Tarihi: 12.03.2022.

URL-2. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198615.html> Erişim Tarihi: 12.03.2022.

URL-3. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198615.html> Erişim Tarihi: 12.03.2022.

URL-4. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198615.html> Erişim Tarihi: 20.04.2022.

URL-5. <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201725.html> Erişim Tarihi: 12.03.2022.

URL-6. <http://www.pulhane.com/PulSayfalari/p202104.html> Erişim Tarihi: 12.03.2022.

URL-7. <http://www.pulhane.com/PulSayfalari/p202104.html> Erişim Tarihi: 20.04.2022.

URL-8. <https://www.kibrisgenctv.com/kibris/yil-donumleri-ve-olaylar-konulu-pul-serisi-ve-ilk-gun-zarfi-h93483.html> Erişim Tarihi: 12.03.2022